УДК 316.367:17.023.34

Федоренко Раїса

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної та клінічної психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Дучимінська Тамара

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної та клінічної психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
<http://orcid.org/0000-0002-3352-3188>
DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi14.172

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПСИХОСЕКСУАЛЬНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАРТНЕРІВ НА ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ШЛЮБОМ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ

Анотація. *Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та емпіричному розгляду особливостей психосексуальної привабливості партнерів, її впливу на задоволеність подружніми взаєминами на різних стадіях подружнього життя. Проаналізовано зміст проблеми в науковій літературі, визначено основні компоненти сексуальної привабливості партнерів; досліджено психосексуальну привабливість подружніх пар з різним стажем шлюбу тощо. Виявлено, що задоволеність шлюбом залежить від низки факторів психосексуальної привабливості, а саме: емоційності взаємин партнерів, наявності взаєморозуміння; спільності поглядів й інтересів партнерів; емоційно-візуальної привабливості; сексуальної привабливості; інтенсивності і змісту спілкування; функціонально-рольової узгодженості. Досліджено, що чим більший подружній стаж, тим вищими є показники окремих компонентів психосексуальної привабливості, а саме: товариськості, впевненості у собі, візуальна привабливість, спільність поглядів. При цьому знижуються сексуальний потяг, психологічне благополуччя, сексуальна задоволеність. Доведено, що психосексуальна привабливість впливає на задоволеність шлюбом та його стабільність. Разом з тим, із збільшенням подружнього стажу виявлено зниження показників задоволеності шлюбом та психосексуальної привабливості. Отримані результати мають важливе практичне значення і можуть використовуватись сімейними психологами у роботі з подружніми парами з метою надання психологічної допомоги щодо гармонізації подружніх взаємин.*

Ключові слова: *психосексуальна привабливість, задоволеність шлюбом, сексуальна сфера, емоційні взаємини, подружні стосунки, сексуальний потяг, психологічне благополуччя.*

Постановка проблеми. Подружня гармонія складається із багатьох компонентів, серед яких головними є рівень культури і вихованості людини, індивідуально-типологічні якості, національні традиції і звичаї, соціальні установки і цінності та ін. Гармонія в сім'ї включає всі сторони міжособистісних стосунків, сексуальну та поведінкову відповідність. Нормальні сексуальні взаємини є одним із найважливіших факторів, який визначає успішність сімейного життя. На думку таких дослідників сім'ї, як Сисенко, Рюріков, Харчев та інших розпад багатьох шлюбів обумовлений психологічною і сексуальною неосвіченістю подружжя, яка заважає знайти оптимальний контакт, уникнути конфлікту, адаптуватися до партнера.

Гармонійність і відповідність потреб в інтимному спілкуванні одного партнера можливостям і потребам іншого являють собою основний зміст сексуальної сумісності. На думку Буленко, сексуальна незадоволеність подружжя в більшості випадків зумовлена сексуальною неознаністю, несформованістю сексуальних вмінь, дією психологічних чинників, які, як правило, не усвідомлюються партнерами. Це не означає, що міцність шлюбу залежить лише від біофізичної сумісності. Духовний світ людини не можна відірвати від статевих життів. Спільність інтересів, світогляду, взаємна любов і повага, психологічне співзвуччя не менш важливі в шлюбі, ніж статеве життя. Дослідження Голода показали, що сексуальна задоволеність незмінно займає 3-є місце на адаптаційній шкалі після духовної і побутової сумісності як в

шлюбах тривалістю до 10 років, так і від 10 до 15 років. Німецькі дослідники Нойберт і Штарке переконують – між сексуальною задоволеністю, з однієї сторони і благополуччям, якістю і стабільністю шлюбу, з іншої сторони, існує тісний взаємозв'язок.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У психологічній науці накопичений визначний обсяг теоретико-емпіричних знань про сучасні взаємини чоловіка та жінки у шлюбі. Але необхідність даного дослідження пов'язана з тим, що у працях науковців акцент робиться або на психологічних факторах: кліматі сім'ї, конфліктах та їх усуненні, сумісності та інше – практично не торкаючись сексуальних проблем або тільки згадавши про їх значимість (Сисенко, Обозов, Янкова, Херсонський, Дворяк, Зелесна, Вітек та ін.), або на дослідженні безпосередньо сексуальних проблем та їх профілактики (Нойберт, Кон, Яффе, Фенвік, Кратохвіл, Штарке, Горпінченко та ін.). Таким чином, актуальність даної проблеми обумовлюється недостатнім вивченням питань взаємозв'язку психологічної і сексуальної сторін подружнього життя, як теоретично так і експериментально. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді психологічних особливостей психосексуальної привабливості партнерів та її впливу на задоволеність шлюбом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз поведінкових рис, що визначають функції сім'ї показав, що гармонія подружжя, в більшості випадків, прогнозується за довго до вступу в шлюб, і залежить від інтелектуальної, психологічної та соціальної підготовленості до подружнього життя. Морально-психологічна підготовленість особистості до шлюбу означає засвоєння цілого комплексу вимог, обов'язків і соціальних стандартів поведінки, якими регулюється сімейне життя (Щербаль, 2005).

У партнерських взаєминах отримання задоволення для себе неможливе без принесення насолоди партнерові як в інтимній сфері, так і у стосунках загалом. Про існування тісного взаємозв'язку між сексуальною задоволеністю, благополуччям та стабільністю шлюбу свідчать дослідження низки вчених. Дослідники стверджують, що серед подружніх пар, які вважають себе щасливими, сексуально задоволені – 95%, а серед нещасливих – лише 22%; серед пар, задоволених шлюбом, сексуально-сумісними є всі, а серед незадоволених – 63% (Берг-Кросс, 2004). Гребенников вважає, що задоволеність шлюбом створює задоволеність один одним як партнерами (психологічна сфера), інтимними стосунками (сексуальна сфера), стосунками з дітьми (реалізація виховних функцій), сферою потреб особистості (духовна, матеріальна, професійна сфера) (Гозман, 2001). Сисенко виділяє наступні рівні, за допомогою яких визначають задоволеність шлюбом: рівень емоційних взаємин; інтенсивність і зміст спілкування, дозвілля; орієнтація на спільну діяльність у сім'ї, участь шлюбних пар в домашніх справах; відношення до грошей, матеріальне забезпечення сім'ї; значимість дітей, їхнє виховання; лояльність стосовно розлучення; значимість сексуальних взаємин (Херсонський & Дворяк, 1991).

Велику увагу у подружньому спілкуванні Зацепін приділяє інтимному спілкуванню. Вчений зазначає, що інтимне спілкування – це не тільки сексуальні стосунки, не тільки статевий зв'язок, а найбільш відкрите, близьке, духовно родинне спілкування.

Низка досліджень, проведених Блада, Вульфом, Парісом, Лаки, свідчить про те, що зі збільшенням стажу шлюбу задоволеність ним подружжям значно знижується (Федоренко, 2015). Разом з тим, існує й інша точка зору: Фелдман, Спаніер, Кеннон, Роллінс стверджують, що залежність задоволеності шлюбом від стажу шлюбу носить U-образний характер, тобто зменшення величини задоволеності на середніх стадіях сімейного циклу поступово зупиняється, а потім, у подружжя зі стажем 18-20 років і більше, спостерігається навіть деякий підйом (Мушкевич & Федоренко & Дучимінська & Магдисюк, 2018). При цьому, важливу роль у задоволеності подружніми взаєминами науковці відводять сексуальній задоволеності партнерів на різних стадіях шлюбно-сімейних стосунків.

Процедура емпіричного дослідження. Для реалізації завдань нашого дослідження було сформовано вибірку із 60 подружніх пар, які розподілялись за подружнім стажем наступним чином: – 20 пар із шлюбним стажем до 5 років; 20 пар із шлюбним стажем до 10 років; 20 пар із шлюбним стажем до 20 років.

З метою виявлення впливу подружнього стажу партнерів на їхню сексуальну привабливість та задоволеність, нами було обрано низку психодіагностичних методик. Психосексуальна привабливість шлюбних партнерів досліджувалася за допомогою спостереження, анкетного опитування та наступних тестових методик: «Любов і симпатія» (Альошина, Гозман); «Сексуальний профіль» (Яффе, Фенвік); Опитувальник «Задоволеність шлюбом» (Столін, Романова, Бутенко); Методика незакінчених речень (авторська версія).

Аналіз отриманих результатів діагностики прояву любові та симпатії партнерами, а також загального рівня емоційності взаємин виявив, що показники за шкалою любові є високими у партнерів з подружнім стажом до п'яти років, дещо меншими – до десяти років, і ще меншими – до двадцяти років сімейного стажу. При цьому, високий рівень симпатії до партнера продемонстрували в однаковій мірі пари як до п'яти років, так і до двадцяти років подружнього життя, що свідчить про те, що зі збільшенням стажу сімейного життя кохання у подружжя зменшується за інтенсивністю прояву, при цьому симпатія до партнера зростає.

Подальше наше дослідження передбачало проведення анкетного опитування та тесту «Незакінчених речень» з метою виявлення оцінювання партнерами впливу на сексуальну привабливість та сексуальний потяг окремих факторів. На значимість зовнішніх даних указали 65% чоловіків, при цьому 35% чоловіків не надали зовнішності важливого значення. Серед жінок результати даного опитування розподілилися відповідно – 19% й 81%. Значна частина опитаних жінок (37%) наймолодшого стажу подружнього життя відповіли, що вважають свого партнера не дуже привабливим, при цьому переважна більшість жінок (59%) зі стажом понад 20 років оцінюють партнера як симпатичного та привабливого. Чоловіки усіх трьох груп вважають зовнішність своєї партнерші привабливою та симпатичною (75%). Слід зауважити, що серед усіх трьох груп чоловіків значна частина дала стверджувальну відповідь, що до шлюбу дружина приділяла своїй зовнішності набагато більше уваги. Стосовно ставлення до своєї зовнішності результати виглядають таким чином: 58% опитаних другої і третьої груп вважають себе зовні привабливими і симпатичними, з них 77% жінок й 33% чоловіків; досліджувані першої групи (до п'яти років подружнього життя) виявили більшу критичність щодо своєї зовнішності: жіноча стать – 87%, чоловіча – 13%.

Як було виявлено в ході дослідження, важливу роль у задоволенні шлюбом та загальному рівні емоційних взаємин відіграє психосексуальна привабливість. Аналіз результатів дослідження сексуальної привабливості, яке проводилось з використанням анкетного опитування й тестової методики «Сексуальний профіль», дав змогу виділити три рівні сексуальної привабливості:

Таблиця 1

Показники обсягу підгруп різного рівня визнання психосексуальної привабливості в подружніх парах

Рівні	Кількісні показники визнання психосексуальної привабливості у підгрупах із різним стажом сімейного життя (у%)		
	до 5 років	до 10 років	до 20 років
високий	57,5	47,5	22,5
середній	27,5	30	40
низький	15	22,5	37,5

Аналіз найбільш важливих компонентів сексуальної привабливості дав змогу виявити наступне: для подружніх пар першої і другої груп характерним є високий рівень сексуального потягу, для більшості випадків опитуваних третьої групи – середній і низький рівні. Варто також відмітити й те, що рівень сексуального потягу в чоловіків набагато вищий, ніж у жінок. Очевидно це пояснюється тим, що в чоловіків переважає фізіологічна сторона потягу, а в жінок – психологічна.

Наступним компонентом сексуальної привабливості є психологічне благополуччя, яке передбачає здатність насолоджуватися сексом, не відчуючи при цьому тривоги або почуття провини. Проаналізувавши результати дослідження прояву психологічного благополуччя в

обстежуваних нашої вибірки, слід зазначити, що найвищі показники в усіх трьох групах виявлено за середнім рівнем, при цьому усім опитуваним характерним є спадання рівня психологічного благополуччя зі збільшенням стажу подружнього життя. Сексуальна задоволеність як один з компонентів сексуальної привабливості припускає задоволеність партнерів статевим життям. Як показують дані, отримані в ході дослідження, високий рівень задоволеності в сексуальній сфері більшою мірою проявляється в подружніх парах першої групи. Слід зауважити, що найвищі показники (з тенденцією до спадання зі збільшенням подружнього стажу) виявлені за середнім рівнем.

Наступним компонентом сексуальної привабливості є товариськість, яка дозволяє виявити, наскільки добре обстежувані вміють спілкуватися як вербально, так і невербально зі своїм сексуальним партнером. Показники товариськості в групах шлюбних пар продемонстровані наступним чином: високий рівень виявлено у першій та другій групах, відповідно, 42% і 39%, та середній рівень – у третій групі (42%), що є свідченням того, що зі збільшенням подружнього стажу партнери проявляють більш якісні показники у спілкуванні один з одним. Заслугує на увагу той факт, що чоловіки продемонстрували більшу товариськість (67%), ніж жінки (35%).

Наступний компонент, впевненість у собі, дозволяє визначити, наскільки високо обстежувані оцінюють себе як в плані фізичної привабливості, так і в ролі сексуальних партнерів. Проаналізувавши отримані дані, ми прийшли до висновку, що високі показники з даного параметру виявлені за середнім рівнем у всіх трьох групах, значно нижчі – за високим рівнем, при цьому майже пропорційно розподілені у всіх трьох групах. Як показують дані, отримані в ході дослідження, візуальна привабливість шлюбних пар виявлена таким чином: в опитуваних першої групи виявлено високий рівень взаємної візуальної привабливості (69%), у другій і третій групі – високі показники продемонстровані за середнім (41%, 45%) та низьким (38%, 42%) рівнями.

Ще один компонент, спільність поглядів, припускає подібність установок партнерів у сексуальній сфері. Проаналізувавши отримані результати по дослідженню спільності поглядів у обстежуваних, було виявлено, що для більшості з усіх трьох груп характерним є середній рівень спільності поглядів. Високий рівень виявлено у другій групі (39%), і низький – у третій групі (20%). Так, у першій групі досліджувані з високим рівнем задоволеності шлюбом (57,5% подружніх пар), виявили наявність високого рівня психосексуальної привабливості (46%), низький рівень задоволеності шлюбом продемонструвало 7,5% опитуваних цієї групи, і, відповідно, низький рівень психосексуальної привабливості – 17%.

При цьому слід зазначити, що у всіх групах наших досліджуваних зі збільшенням показників задоволеності шлюбу підвищуються показники психосексуальної привабливості і, аналогічно, низькі показники психосексуальної привабливості є характерними для подружніх пар з низьким рівнем задоволеності шлюбом. Заслугує на увагу той факт, що зі збільшенням подружнього стажу у більшості подружніх пар знижується як загальна задоволеність шлюбом, так і психосексуальна привабливість. Як бачимо, аналіз результатів дослідження задоволеності шлюбом показав її залежність від психосексуальної привабливості партнерів на різних етапах подружнього життя.

Отже, як засвідчують результати проведеного дослідження, психосексуальна привабливість впливає на загальну задоволеність шлюбом. При цьому слід зауважити, що вона має важливе значення й для стабілізації й успішності взаємин між партнерами, виступаючи їхньою емоційною основою.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, результати проведеного нами теоретичного аналізу літературних джерел та емпіричного дослідження дали змогу зробити наступні висновки: задоволеність шлюбом залежить від низки факторів психосексуальної привабливості, а саме: емоційності взаємин партнерів, наявності взаєморозуміння; спільності поглядів й інтересів партнерів; емоційно-візуальної привабливості; сексуальної привабливості, а також таких факторів, як інтенсивність і зміст спілкування; функціонально-рольової узгодженості.

Результати дослідження показали, що чим більший подружній стаж, тим вищими є показники окремих компонентів психосексуальної привабливості, таких, як: товариськість, впевненість у собі, візуальна привабливість, спільність поглядів. При цьому знижуються сексуальний потяг, психологічне благополуччя, сексуальна задоволеність.

Отже, можна із упевненістю сказати, що психосексуальна привабливість впливає на задоволеність шлюбом, а також на його стабільність. Разом з тим слід зауважити, що із збільшенням подружнього стажу виявлено зниження показників як задоволеності шлюбом, так і психосексуальної привабливості.

Отримані результати мають важливе практичне значення і успішно можуть у подальшому використовуватись сімейними психологами у роботі з подружніми парами та окремо партнерами з метою надання психологічної допомоги щодо гармонізації подружніх взаємин на різних етапах функціонування сім'ї.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Берг-Кросс, Л. (2004). *Терапия супружеских пар*. Москва: Издательство Института психотерапии.
- Гозман, Л. Я. (2001). *Психология эмоциональных отношений*. Москва: Издательство Московского университета.
- Мушкевич, М. І., Федоренко, Р. П., Дучимінська, Т. І., & Магдисюк, Л. І. (2018). *Психологія молодої сім'ї: Монографія*. Луцьк: Вежа-Друк.
- Федоренко, Р. П. (2015). *Психологія сім'ї: Навчальний посібник*. Луцьк: Вежа-Друк.
- Херсонський, Б. Г., & Дворяк, С. В. (1991). *Психологія і психопрофілактика сімейних конфліктів*. Київ: Здоров'я.
- Щербань, П. (2005). Психологія сучасної сім'ї та педагогіка сімейних взаємин. *Рідна школа*, 2, 14-15.

REFERENCES

- Berg-Kross, L. (2004). *Terapiya supruzheskih par [Therapy for couples]*. Moskva: Izdatel'stvo Instituta psihoterapii. [in Russian].
- Gozman, L. Ya. (2001). *Psihologiya emotsionalnyih otnosheniy [Psychology of emotional relationships]*. Moskva: Izdatel'stvo Moskovsnogo universiteta. [in Russian].
- Mushkevych, M. I., Fedorenko, R. P., Duchyminska, T. I., & Mahdysiuk, L. I. (2018). *Psykhologhiya molodoi simi: Monohrafiya [Psychology a Young Family: Monograf]*. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
- Fedorenko, R. P. (2015). *Psykhologhiia simi: Navchalnyi posibnyk [Family Psychology: A Tutorial]*. Lutsk: Vezha-Druk. [in Ukrainian].
- Khersonskiy, B. H., & Dvoriak, S. V. (1991). *Psykhologhiia i psykhoprofilaktyka simeinykh konfliktiv [Psychology and psychoprophylaxis of family conflicts]*. Kyiv: Zdorovia. [in Ukrainian].
- Shcherban, P. (2005). Psykhologhiia suchasnoi simi ta pedahohika simeinykh vzaiemyn [Modern family psychology and pedagogy of family relationships]. *Ridna shkola*, 2, 14-15. [in Ukrainian].

ANALYSIS OF PSYCHOSEXUAL ATTRACTION INFLUENCE ON PARTNERS SATISFACTION AT DIFFERENT STAGES OF MARRIAGE

Raisa Fedorenko

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of
Department of Practical and Clinical Psychology
Lesya Ukrainka Eastern European National University

Tamara Duchyminska

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of
Department of Practical and Clinical Psychology
Lesya Ukrainka Eastern European National University
<http://orcid.org/0000-0002-3352-3188>
DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi14.172

Annotation. *The article reveals the theoretical substantiation and empirical consideration of the psychosexual attraction features and their influence on partners' satisfaction at different stages of married life. The content of the above-mentioned issue in the scientific literature is analyzed, the main components of sexual attractiveness of partners are determined; psychosexual attraction of married couples with different marital experience is investigated; several factors that have implications for partners' sexual attraction are identified. The obtained results showed that satisfaction with marriage depends on several factors of psychosexual attraction, namely: emotional sensitivity of partners relationships, presence of mutual understanding; common views and interests of partners; emotional and visual appeal; sexual attractiveness, and such factors as the intensity and content of communication; functional and role coherence. It is revealed that the more marital experience, the higher are the indicators of individual components of psychosexual attraction, such as sociability, self-confidence, visual attractiveness, overall views. At the same time, sexual attraction, psychological well-being, and sexual satisfaction are reduced. It is proved that psychosexual attraction affects marriage satisfaction and stability. Along with that, the decrease in indicators of both satisfaction with marriage and psychosexual attraction was revealed with the increase of marital experience. The obtained results are of great practical significance and can be successfully used by family relationships expert in the work with married couples and partners individually to provide psychological assistance for the harmonization of marital relationships at different stages of family functioning.*

Keywords: *psychosexual attractiveness, marital satisfaction, sexual sphere, emotional relationships, marital relations, sexual attraction, psychological well-being.*

Стаття надійшла до редакції 14.12.2019 р.